

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 19.

V frédo 8. listopada.

1843.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hihi 195 v Šalendrovi ulizi bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natiskovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol leta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. poštah se snajo dobiti.

Domazha shivina.

Po tém ko Eve shelja je
Nefrézhni gréh storila,
In sh' njo tud' Adam je greshil,
Jih Angel 's raja je spodil,
Ko sta si saflushila:

Gré Adam polni shalofti
Okrog po velkim polji:
Tú ni pshenize ne reshi,
Povfod robida, tern stoji,
Plevél le vid' okoli.

„Kdo mi povlézhe teshki plug?
Kak' semljo zhem branati?
Kdo mi poneše kamnje 's nje?
In ako kruh bo v hihi shé,
Kdo m' hozhe drugo dati?“

Sdaj konj mu proti rasgató:
„Ne glave tolik' lomiti!
Slifh' Adam! faj sim jest she tle,
Sa jesdo al' vositi vse
Ti zhem pokoren biti.“

Vol sabuzhi: „Moj gospodárl
Nepufti se moliti,
Rad s zhelam ali vratam f'rim,
De kruh is njive ti vdobím,
Snafh lakoti oditi.“

„In jest — samuka krava mu —
Te s' mlekam zhem shiveti,
Ak shenfke le prav rozhne só,
De maflo in fir naredò,
Snafh dosti vfiga 'mèti.“

Tud' vbogi ofel giga mu:

„Ak nimafh s kom vositi,
Gospod savkashi, hozhem vse,
Pshenizo, moko, in kar je
Na herbtu ti nofiti.“

„Zhe mras mafh — ovza bleketa —
Stor' sheni se gibati,
Puft niti 's moje ovne f'rit',
In si obleko naredit',
Ni treba ti smersvati.“

Debeli prafez krulji mu:

„Zhefh tolsti kof imeti?
Ker dobriga nemorem f'rit',
Samorefh mene le vmorit':
„Szer sim saftonj na sveti.“

„Zhe tud' zvertje imet' shelifh
Gospod, snam pomagati,
Sdaj puta pred njim klokota
In snêse jajze mu na tla,
In vkashe ga pobrati.“

Pef laja ino giblje rep:

„Bres fkerbi snafh safpati.
Pozhivaj mirno, faj jest bom
Dvorifhe varoval in dom,
Ne daj me pak vesati.“

Mijavka mazhka tudi she:

„Krajzhas ti bom storila,
De misfh, podgana ti ne sné,
Karkol' bofh hranil sam sa fé,
Jih 's hramov bom trebila.“

V vefelju in' hvaleshnosti
 Slifh Adam obezhilo,
 Shivini, ki flushit mu zhe
 Nasproti on pak rekel je
 Prijasno ino milo:

De on, ko dobri gospodár
 Škerbljiv sa njo zhe biti;
 De vfako prime, kar mu gre,
 De nihzhe tarat' ga ne sme,
 Ne s shibo ga moriti.

V. Štanig.

Sadno drevje fhkodljivih gosenz obvarovati.

Vfakdó vé, kako so gosenze drevju fhkodljive.

Kader gosenze gojsde sploh oblésejo, jih ljudje pokonzháti ne samórejo; takrat samóre le vréme, njim škodljivo, jih satérati.

Drugázh je v vertih. Tukej sna sleherni umen gospodár, zhe je neprenehama priden, drévje gosenz obvarovati; namrezh, zhe jeséni in po sími gosenzhno salégo zhišto osmúka, in jih po tém, kadar v spomladi gosenze islésejo, rasti in pojédati sazhnéjo, serzhno obéra in pokonzhá, kolikor mu je mogozhe. De se pa to storí, morajo fosédje edin drusimu perpomozhni biti. Vfak naj stori, kar njemu gré. Drugazh bi bilo delo pre tefhko in bi malo pomagalo. Gorjé mu, kdor imá sanikerniga foséda!

Vezh bukev je, v kterih naf uzhé, kako gosenze satérati, pa jes mislim, de se is vezh-jiga déla teh bukev lé malokadaj kaj své, kar bi vselej in povfod obveljalo. Sakaj v flike forte gosenze se po svojim satérajó in vfi pomozhki ne veljajo per vfih.

Tukaj vam hozhemo od téh shival in njih nature kaj vezh povedati in pomozhke nafvetovati, s kterimi bote gotóvo svoje drevje poshreshnih merzhesov obvarovali. Le dobro poslušajte:

Vfak kmétovavez vé, de se gosenze fhkirkrat premenijo. Metúlji namrezh jajzhiza sleshejo, is kterih se s zhasama gosenze isvale, ki se zhes nèkaj zháfa v mehizhe savijejo, is kterih potém metulji isferflajo.

Sdaj vam bodemo samo od gosenz sa'dnmu drévju fhkodljivih kaj povédali, in se tega poslušali, kar nam nar bolj svédeni vertnarji povejo.

De pa kmetam kaj od té rezhi sapedama na snanje damo, bomo fhkodljive gosenze tukaj po vérsti imenovali, kakor se v letnih zhafih pokashejo.

Koj v spomladi is jajzhiz islese in se perkáshe:

1. Gerba (Raupe des Frostnacht-Schmetterlings).

S njó ravno v tistim zháfu se perkáshe:

2. Gosenza béliiga drévniga metulja (Raupe des Baumweisslings), kteri je she zhes simo v podobi gosenze preshivil.

3. Slatorítka (Raupe des Goldafters). Isvali se navadno v malim travnu.

4. Šreberniza (Ringelraupe), ktéra je, kakor je snáno, drévju sploh fhkodljiva. Posneje, kakor ta se perkáshe:

5. Debéloglávka (Raupe des Grosskopfes; Stammwollenraupe). *)

I. Gerba.

Ta gosenza je filno majhna, komaj toliko debela, kakor shima, selena, pa filno fhkodljiva.

Metulj od te gosenze je rjavofivkaste barve, ima zherne prézhize po tankim shivotu. Šamez ali metulj mandeljz v meszu Listopadu, zhe ni prav merslo, tudi she v meszu grudnu svezher v mraku okrog drevja leta. Metuljke ali babize nimajo kril, torej tudi ne morejo letati, temozh od tla na drevje lasijo. To vediti, mu je treba, kdor se hozhe gosenz varovati. Kadar so metuljke s metulji sparjéne bile, v verhove drévél slésejo in tam vfaka metuljka zhes 200 jajzhiz sleshe, ki jih zhlovek s svojimi ozhmi komaj viditi more. De desh ali pa rosa jajzhiz ne odpere, jih s nekim limaftim lokam na drevje perterdijo.

Koj ko smersovati nehá in gorko perhajati sazhe, gosenzhiza, kakor shima debela, selena, is jajzhka islese in sazhe fhkodo delati; kadar gosenze vezhji postanejo, se po drevesih lahko najdejo, slasti, zhe zvetje pregledash, s kteriga se lahko oberejo.

Oberanje téh gosenz per vifozim drevju prevzh zhafa vsame in se tudi ne da opraviti. Boljshi, je pod mlade drevfza, ki se potresti dajo, rjuhe pogerniti, de odrashene gosenze na-nje popadajo in se tako pomoré. To se da sjutra in sizer le v prvi polovizi vélikiga travna nar bolj storiti.

Pa tudi tako ravnanje ne bode povfod veliko pomagalo, slasti zhe so gosenze na vifokim drevju in se strésti ne morejo. Nar boljshi je tadaj, zhe se takrat metuljkam po shivljenju stréshe, preden jajzhke lezhi sazhejo: to je od sazhetka mesza listopada naprej. To je tako storiti: Is flame se omela naredé in s njimi se drevesa okrog deblov, eden ali tri zhevlje od tál, tako oveshejo, de konzi flame proti semlji molé in flama kakor streho okrog dreves storí. To storí, de metuljke na drevesa lasiti nemorejo. Kadar je to per vfih drevfih na vertu storjeno, se mora vfako jutro, po flami pregledovati in metuljke, ki na flami in med flamo sedé, pomoriti.

De se tako veliko gosenz pomori, se lahko previdi, zhe pomislimo, de vfaka metuljka vezhko 200 jajzhiz saléshe, is kterih se v pomladi fhkodljive gosenze isvalé. Savoljo tega naj nih-

*) Profimo, naj nam tudi druge imena gosenz, kakor jih imájo tu ali tam, na snanje dajo.